

De viktigste endringene i ny opplæringslov

Mye av innholdet i den gamle loven videreføres i den nye opplæringsloven. Det er imidlertid også gjort noen endringer og tydeliggjøringer i ny lov. Her er en oversikt over de viktigste endringene.

REGELVERK | SIST ENDRET: 22.05.2024

Presentasjoner om den nye loven

Vi har laget powerpointer som dere fritt kan laste ned og benytte i presentasjoner av ny opplæringslov. Dere står fritt til å tilpasse powerpointene med egen tekst, logo og eventuelle bilder dere ønsker å bruke. Vi har lagt til notater som utdyper punktene, som dere også kan bruke etter eget ønske og behov.

- [Ny opplæringslov 2024 \(nynorsk\)](#)
- [Ny opplæringslov 2024 \(bokmål\)](#)

Se også

- [Tilpasset opplæring og individuell tilrettelegging](#)
- [Retten til et trygt og godt skolemiljø](#)

Rett til å fullføre

Endringer som har sammenheng med fullføringsreformen i videregående og kvalifisering til videre arbeid og studier:

Utvidet rett til videregående opplæring

Retten til videregående opplæring utvides til å gjelde frem til oppnådd studie- eller yrkeskompetanse. Dette er en endring fra gammel lov, som ga rett til tre års videregående opplæring. Dette står i ny lov § 5-1. Retten til videregående opplæring for voksne står i ny lov § 18-3 .

Utvidet rett til omvalg

Det blir en fri rett til omvalg frem til eleven er 19 år, i motsetning til tidligere rett til ett omvalg. De som ikke har brukt retten til omvalg før de er 19 år, har rett til ett omvalg senere. Dette står i ny lov § 5-5.

Rett til yrkesfaglig rekvalifisering

Det blir en ny rett til yrkesfaglig rekvalifisering. Det innebærer at personer som har en studie- eller yrkeskompetanse får rett til videregående opplæring frem til én ny yrkesfaglig sluttkompetanse. Dette står i ny lov § 18-4. De som benytter seg av denne retten vil få videregående opplæring for voksne. Det er ingen øvre aldersgrense for denne rettigheten.

Det er kun de som har én yrkes- eller studiekompetanse fra tidligere som vil ha rett til yrkesfaglig rekvalifisering. Retten gjelder uavhengig av om kompetansen er oppnådd før eller etter ikrafttredelse av den nye loven, og hvordan den tidligere sluttkompetansen er oppnådd.

De som har fullført et opplæringsløp på et lavere nivå enn yrkeskompetanse, eksempelvis lærekandidater eller praksisbrevkandidater, har fortsatt retten til videregående opplæring i behold. De faller derfor utenfor reglene om yrkesfaglig rekvalifisering.

Overgang mellom ungdomsskole og videregående skole, og

overgangstilbud

Det er tatt inn i loven at fylkeskommunen skal sørge for at elever får en trygg og god overgang fra grunnskolen til videregående opplæring, og fylkeskommunen skal samarbeide med kommunen om dette. Dette står i ny lov § 9-5.

Det er også tatt inn i loven at fylkeskommunen skal ha et opplæringstilbud i overgangen til videregående opplæring for elever som mangler faglige eller språklige forutsetninger for å kunne delta i og bestå videregående opplæring. Ett slikt eksempel er kombinasjonsklasser der den enkelte kan få både grunnskoleopplæring og opplæring i fag fra videregående opplæring. Dette står i ny lov § 9-6.

Rett til påbygning

Retten til påbygning til generell studiekompetanse for ungdom med bestått fag- og yrkesopplæring videreføres, men nå uten tidsbegrensning. Dette står i ny lov § 5-7. Fra eleven er 19 år kan retten tas ut som voksen etter ny lov § 18-7.

Rett til rådgivning for de som har læretid i bedrift

Det er tatt inn i loven at fylkeskommunen skal sørge for at også de som har læretid i bedrift får tilgang til rådgiving om utdanning og yrkesvalg, og rådgiving om sosiale og personlige forhold. Dette står i ny lov §§ 16-1 og 16-2.

Utvidelse av oppfølgingstjenestenes målgruppe

Oppfølgingstjenestenes målgruppe er utvidet fra tidligere 16–21 år til 16–24 år. Reglene om oppfølgingstjenesten står i ny lov § 9-4.

Medvirkning

Endringer som gjelder elevens beste, medvirkning og skoledemokrati.

Lovfesting av elevens beste

Det er tatt inn i loven at elevens beste skal være et grunnleggende hensyn ved handlinger og avgjørelser som gjelder elever. Dette må ses i sammenheng med reglene i Grunnloven § 104 andre ledd og barnekonvensjonen artikkel 3. Elevens beste står i ny lov § 10-1.

Lovfesting av retten til medvirkning

Det er tatt inn at elevene har rett til å medvirke i alt som gjelder dem selv etter loven, og at de har rett til å ytre meningene sine fritt. Det står også at elevene skal bli hørt og at meningene deres skal legges vekt på etter alder og modning. Dette må ses i sammenheng med reglene i Grunnloven §§ 100 og 104 og barnekonvensjonen artikkel 12. Elevenes rett til medvirkning er tatt inn i ny lov § 10-2.

Skoledemokrati

Retten til skoledemokrati for elever og foreldre er tatt inn i loven, og står i ny lov § 10-4. Det er videreført i ny lov § 10-5 at skolene skal ha et elevråd, men det står også at elevene kan velge å organisere seg på en annen måte. Grunnskolene skal også ha et arbeidsutvalg som er valgt av foreldrene. Foreldrene står fritt til å velge andre måter å organisere dette på. Alle skoler skal ha en forskrift om skoleregler. I forskriften må det stå noe om organiseringen av skoledemokratiet, for eksempel at skolen skal ha et elevråd eller annen organisering som er valgt av elevene. Dette står i ny lov § 10-7. Dersom elevene velger en annen organisering enn elevråd, må det tas stilling til organiseringen hvert skoleår.

Fravær

Plikt til å følge opp fravær

Det er tatt inn i loven at kommunen og fylkeskommunen har en plikt til å sørge for at elever med fravær fra opplæringen blir fulgt opp både i grunnskolen og i videregående. Dette skal gjøre det tydeligere enn i dag at det må jobbes for mer nærvær i skolen, og for å bedre mulighetene til å fullføre og bestå. Dette står i ny

Opplæring

Endringer som gjelder fleksibilitet i fag- og timefordelingen, tilsyn med privat grunnskoleopplæring i hjemmet og fjernundervisning:

Fleksibilitet i fag- og timefordelingen

Kommunene kan fastsette i forskrift at inntil ti prosent av timene i et fag i grunnskolen kan flyttes til andre fag, eller brukes til tverrfaglige aktiviteter. Dette står i ny lov § 1-6, og er en endring fra tidligere fem prosent.

Tilsyn med privat grunnskoleopplæring i hjemmet

Det er innført en plikt om at kommunene skal føre tilsyn med privat grunnskoleopplæring i hjemmet innen tre måneder etter at undervisningen er startet. Foreldre får også en plikt til å melde fra til kommunen om privat grunnskoleopplæring i hjemmet. Dette står i ny lov § 22-5.

Fjernundervisning

Det er tatt inn en ny bestemmelse om at deler av opplæringen kan gjennomføres uten lærer til stede dersom det er gode grunner for det og det er trygt og pedagogisk forsvarlig. Dette utvider muligheten til fjernundervisning fra tidligere. Samtidig er hovedregelen at opplæringen skjer med lærer til stede og at unntak fra dette krever en god begrunnelse. Hovedregelen er at fjernundervisning skal skje på skolen. Dette er tatt inn i ny lov § 14-4.

Språk

Endringer som gjelder skriftspråk og språkrettigheter:

Rett til opplæring i samisk

I tillegg til at retten til opplæring i og på samisk videreføres, får ikke-samiske elever som har hatt opplæring i eller på samisk i grunnskolen rett til opplæring i samisk i videregående skole. Dette står i ny lov § 6-2.

Det er også tatt inn i loven at en del av opplæringen i samisk skal tilbys i et samiskspråklig miljø dersom det er nødvendig for at opplæringen skal være pedagogisk forsvarlig. Dette står i ny lov §§ 3-2 og 6-2.

Rett til opplæring i kvensk eller finsk

Elever med kvensk/norskfinsk bakgrunn som går på skole i Troms og Finnmark fylke får rett til opplæring i kvensk eller finsk i grunnskolen uavhengig av hvor mange elever per kommune eller skole som ønsker slik opplæring. Dette står i ny lov § 3-3.

Utvidet rett til opplæring i egen skriftspråkgruppe

Retten til å få opplæring i en egen gruppe på nynorsk eller bokmål (der kommunen har vedtatt et annet hovedmål) er utvidet til å også gjelde på ungdomsskolen. Retten gjelder når minst ti elever på ett av trinnene ønsker det. Dette står i ny lov § 3-1.

Rett til opplæring i norsk tegnspråk for elever som bruker tolk i ordinære videregående skoler

Elever med hørselshemning som går i ordinære videregående skoler og som bruker tolk, skal ha rett til å velge å få opplæring i faget norsk tegnspråk i tillegg. Det innebærer også utvidet timetall. Dette står i ny lov § 6-3.

Skriveprogram på bokmål og nynorsk

Skolen skal bruke skriveprogram som støtter både bokmål og nynorsk, og som

følger offisiell rettskriving. Dette står i ny lov § 15-4. Skriveprogram omfatter ulike former for læringsverktøy og tekstbehandlingsprogram med tekststøtte, rettefunksjoner og lignende. Dette kan for enkelte kommuner og fylkeskommuner innebære bytte av skriveprogram.

Særskilt for voksne

Forberedende opplæring og videregående opplæring for voksne

Det er også fastsatt en rekke nye regler om forberedende opplæring og videregående opplæring for voksne. Disse finner dere i lovens femte del (kap. 18-21). Dette er bl.a.:

- rett til opplæring i samisk i ny lov § 19-4
- rett til opplæring i tegnspråk og punktskrift i ny lov §§ 19-9 og 19-10
- rett til særskilt språkopplæring i forberedende opplæring og rett til forsterket opplæring i norsk i videregående opplæring for voksne i ny lov § 19-8
- rett til individuell tilrettelegging i ny lov § 19-5
- utvidet rett til påbygning i ny lov § 18-7
- rett til å velge målform på egne skriftlige arbeid i ny lov § 19-3
- plikt for kommunen og fylkeskommunen til å ha tilbud om rådgivning for utdannings- og yrkesvalg i ny lov § 19-12
- rett til skyss for de mellom 19 og 25 år som velger videregående opplæring for voksne i ny lov § 21-1
- plikt for kommunen og fylkeskommunen til å arbeide for et trygt og godt læringsmiljø for voksne deltakere, og gripe inn ved krenkelser i ny lov § 20-2
- plikt til å sørge for ulykkesforsikring også for voksne i opplæring i ny lov § 28-8

Andre endringer

Forbud mot forkynning

Det er tatt inn et generelt forbud mot forkynning i ny lov § 14-5. Forbudet gjelder i all opplæring i alle fag i både grunnskolen og i videregående skole, og ikke kun i KRLE-faget i grunnskolen som i dag.

Samarbeidsorgan for lærebedrifter (opplæringskontor)

Opplæringskontor vil regnes som samarbeidsorgan for lærebedrifter etter ny lov, ikke lærebedrifter. Det innebærer at opplæringskontorenes rolle og ansvar vil bli annerledes enn i dag. Lærebedrifter tilknyttet et opplæringskontor, kan avtale at opplæringskontoret inngår lærekontrakt og mottar tilskudd på vegne av lærebedriften. Dette står i ny lov § 7-12. Dette betyr ikke at lærebedriftene kan overføre det ansvaret de har for opplæringen til opplæringskontoret.

Opplæringskontoret kan heller ikke ha ansvar for opplæring, med mindre det samtidig er godkjent som lærebedrift i det aktuelle lærefaget etter ny lov § 7-5.

Kompetanse til å gi individuelt tilrettelagt opplæring

Begrepet spesialundervisning er endret. [Les mer om nye begrep i loven.](#)

Lærere skal som hovedregel gi individuelt tilrettelagt opplæring, og må oppfylle kravene til kompetanse i undervisningsfaget. Ny lov åpner for at personer som har en universitets- eller høyskoleutdanning som gjør dem særlig egnet til å ivareta behovet til eleven, men som ikke er lærere, kan gi individuelt tilrettelagt opplæring. Dette står i ny lov § 11-9.

Flere anmerkninger på politiattesten og utvidelse til leirskole

Brudd på flere regler skal anmerkes på politiattesten til de som skal ansettes både i skole og ved leirskoler. Dette gjelder brudd som tvang, frihetsberøvelse, trusler, grove kroppskrenkninger, tvangsekteskap og kjønnslemlestelse. Det er nytt at dette kreves i leirskolen. Dette står i ny lov § 17-11.

Tilgang på vikarer ved fravær

Det er tatt inn i loven at kommunen og fylkeskommunen skal sørge for at skolene har tilgang på vikarer ved vanlig og forventet fravær. Dette står i ny lov § 17-7.

Melde fra til kommunen eller fylkeskommunen i skolemiljø saker

I saker hvor en lærer skal ha krenket en elev må rektor melde fra til kommunen eller fylkeskommunen, med mindre påstanden er åpenbart grunnløs. Rektor skal fremdeles melde fra til kommunen eller fylkeskommunen i alle andre saker. Dette står i ny lov § 12-5.

Videre er det en endring i hvilke delplikter statsforvalteren skal vurdere, se ny lov § 12-6. Statsforvalteren skal etter nytt regelverk kun vurdere om tiltaksplikten og plikten til å lage skriftlig plan er oppfylt.

[Les mer om hva den nye loven sier om retten til et trygt og godt skolemiljø](#)